

Юринець Ю. Л., д.ю.н., професор,

Юридичний факультет,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Паламарчук А. М., студентка Юридичний факультет,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Судовий контроль як форма адміністративно-правового захисту прав і свобод людини і громадянина

Слід відзначити, що в Україні актуальність становлення інституту судового контролю зростає з кожним роком, оскільки ефективний захист прав, свобод та інтересів людини та громадянина є першочерговим завданням судової гілки влади і потребує відповідного контролю, зокрема, й за виконанням судових рішень в адміністративних справах.

Розглядаючи поняття судового контролю академік В.Б. Авер'янов акцентував, що «судовий контроль – це комплексне правове вище, яке відображає як основні риси судової влади, так і ознаки юрисдикційної діяльності органів держави» [1, с. 223]. Слід зазначити, що запропоноване В.Б. Авер'яновим формулювання судового контролю, на нашу думку, є широким підходом до розуміння терміну «судовий контроль».

Розгляд та вивчення юридичної літератури дає підстави запевняти, що деякі автори відносять до функцій судової влади, окрім законодавчо встановленої функції правосуддя, також і функцію судового контролю. На нашу думку, єдиною закріпленою на законодавчому рівні функцією, яку здійснюють суди, є функція правосуддя, а тому судовий контроль є особливою формою здійснення судової влади.

Доречно згадати, прийняту у 1996 р. Конституцію України [2], яка визначила загальні ціннісні підходи до охорони і захисту прав людини. Судовий контроль за діяльністю державних і місцевих влад, в першу чергу, пов'язаний із забезпеченням конституційного права людини і громадянина на державний захист його прав і свобод, у тому числі на судовий захист. Відомо, що Конституція України має вищу юридичну силу і пряму дію. Однак такий принцип не виключає необхідності конкретизації, детальної розробки

юридичних процедур, в межах яких повинні здійснюватися права і свободи людини. У зв'язку з цим виникла необхідність в умовах нової державності продовжувати і розвивати вдосконалення способів захисту прав громадян у сфері державного управління.

Слід наголосити на тому, що в Україні діє принцип загальності оскарження, який означає принципову можливість судового оскарження будь-якого індивідуального адміністративного акту.

Варто стверджувати, що всі дії і рішення, що зачіпають і порушують, права, і свободи громадян (за винятком прямо встановленого законом), підлягають судовому оскарженню.

Важливим є те, що Конституція України (ст. 55) і Кодекс адміністративного судочинства України (ст. ст. 6, 48) [3] встановили єдиний механізм судового захисту для всіх без винятку громадян України, іноземців та осіб без громадянства тощо.

Прийнятий Закон України від 02.10.1996 року «Про звернення громадян» [4] є свідомством підвищення ролі судів у забезпеченні прав та свобод людини і громадянина. Саме цей нормативно-правовий акт наділяє громадянина правом звертатись із скаргою на дії (рішення), що порушують його права, і свободи або безпосередньо до суду, або у вищестоящу в порядку підлеглості інстанцію, інакше прогнозує можливість вибору первинної дороги оскарження.

Доцільно зазначити, що важливими моментами для суду є наступне: 1) чи акт виданий компетентним органом і у відповідній формі; 2) чи дотримані матеріально-правові і процесуальні норми; 3) чи відповідає акт меті, яку переслідує закон; 4) що саме суперечить матеріальному праву рішенні органу влади, що оскаржується.

Безсумнівно, рішення суду повинне містити лише висновок про законність дій і рішень, що оскаржуються, і про необхідність їх відміни в разі обґрунтованості скарги. Суд лише залишає акт, що оскаржується в силі або визнає його недійсним і зобов'язує орган, посадову особу задовольнити вимоги громадянина, вирішивши питання за суттю.

Таким чином, слід зазначити, що на сьогодні вироблений певний механізм судового контролю за органами виконавчої влади і їх посадовими особами, що має на меті захист прав і свобод громадян. Разом з тим варто сказати, що інститут судового контролю потребує чіткішого правового регулювання, особливо в частині встановлення специфічних процесуальних правил розгляду справ, які виходять з адміністративно-правових стосунків.

Отже, виходячи з вищевикладеного, варто зазначити, що судовий контроль є специфічним різновидом діяльності судів різних юрисдикцій щодо здійснення прав громадян в галузі державного управління, що полягає у прямій або опосередкованій перевірці правомірності державно-управлінських рішень, який являє суть справи або провадить розгляд і вирішення окремих правових справ і наслідком якого можуть бути відновлення порушеного режиму законності, забезпечення та захист охорони суспільних відносин та поновлення порушених прав суб'єктів правовідносин різного характеру, які виникають у державі.

Література

1. Авер'янов В. Б. *Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики* URL: <http://pravoznavec.com.ua/books/275/19979/13/>
2. *Конституція України*: Закон України. № 254к/96-ВР. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. *Кодекс адміністративного судочинства*: Закон України. № 2747-IV. 2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
4. *Про звернення громадян*: Закон України. № 393/96-ВР. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>